

Sag T-18/05

IMI plc m.fl. mod Europa-Kommissionen

»Konkurrence — karteller — sektoren for VVS-rør af kobber — beslutning, der fastslår en overtrædelse af artikel 81 EF — vedvarende og forskelligartet overtrædelse — afbrydelse af deltagelsen — bøder — begrænset deltagelse i kartellet«

Rettens dom (Ottende Afdeling) af 19. maj 2010 II - 1775

Sammendrag af dom

1. *Konkurrence — administrativ procedure — kommissionsbeslutning, der fastslår en overtrædelse — Kommissionen har bevisbyrden for en overtrædelse og dennes varighed (Art. 81, stk. 1, EF)*
2. *Konkurrence — administrativ procedure — klagepunktsmeddelelse — nødvendigt indhold*
3. *Konkurrence — bøder — retningslinjer for beregning af bøder — beregningsmetode, hvorved der tages hensyn til en række fleksible faktorer (Art. 229 EF; Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2, og nr. 1/2003, art. 23, stk. 2; Kommissionens meddelelse 98/C 9/03)*

4. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — bødefritagelse eller bødenedsættelse som modydelse for den forfulgte virksomheds samarbejde*
(Kommissionens meddelelse 96/C 207/04)
5. *Konkurrence — bøder — beslutning om pålæggelse af bøder — begrundelsespligt — rækkevidde*
(Art. 253 EF; Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2, og nr. 1/2003, art. 23, stk. 2)
6. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — kriterier — overtrædelsens grovhed*
(Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2, og nr. 1/2003, art. 23, stk. 3; Kommissionens meddelelse 98/C 9/03, punkt 1 A)
7. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — kriterier — overtrædelsens grovhed — størrelsen af markedet for de omhandlede varer — hensyn taget hertil*
(Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2, og nr. 1/2003, art. 23, stk. 2; Kommissionens meddelelse 98/C 9/03, punkt 1 A)

1. Artikel 81, stk. 1, EF finder ikke anvendelse, medmindre der foreligger en samstemmende vilje mellem mindst to parter, hvorved det ikke er afgørende, i hvilken form denne manifesterer sig, forudsat at den udgør en korrekt afspejling af parternes vilje.

denne overtrædelse er forløbet uafbrudt mellem to specifikke datoer.

I mangel af beviser, der gør det muligt at foretage en direkte fastlæggelse af en overtrædelses varighed, skal Kommissionen i det mindste støtte sig på beviser, der vedrører faktiske omstændigheder, som tidsmæssigt ligger indbyrdes så nær, at det med rimelighed kan medgives, at

Selv om den periode, der adskiller to udslag af en ulovlig adfærd, er et relevant kriterium med henblik på at fastlægge en overtrædelses vedvarende karakter, forholder det sig ikke desto mindre således, at spørgsmålet, om nævnte periode er tilstrækkelig lang til at udgøre en afbrydelse af overtrædelsen eller ej, ikke kan undersøges abstrakt. Denne bedømmelse skal tværtimod foretages i forbindelse med det pågældende kartels funktion.

Kommissionen har begået en retlig fejl ved at fastslå en virksomheds uafbrudte deltagelse i et kartel, skønt ingen kontakt eller andet udslag af hemmelig art fra virksomhedens side er blevet fastslået i en periode, der med mere end et år overstiger de perioder, inden for hvilke de virksomheder, der var medlem af kartellet, normalt tilkendegav deres vilje til at begrænse konkurrencen.

ikke det endelige standpunkt, som administrationen agter at indtage.

(jf. præmis 106, 108 og 109)

(jf. præmis 88-90 og 96)

2. Klagepunktsmeddelelsen skal gøre det muligt for parterne at forstå, hvilken adfærd Kommissionen lægger dem til last. Dette krav er opfyldt, hvis beslutningen ikke medtager andre overtrædelser end de i klagepunktsmeddelelsen nævnte og kun tager hensyn til faktiske forhold, som de pågældende har haft lejlighed til at udtale sig om. Kommissionens endelige beslutning skal imidlertid ikke nødvendigvis være en kopi af fremstillingen af klagepunkterne. Retten til forsvar er ikke tilsidesat, fordi der foreligger en uoverensstemmelse mellem klagepunktsmeddelelsen og den endelige beslutning, medmindre et klagepunkt heri ikke er blevet fremført på en måde, der er tilstrækkelig til, at adressaterne kunne varetage deres interesser. Retten til at blive hørt omfatter nemlig alle forhold af faktisk eller retlig art, som danner grundlag for beslutningsprocessen, men
3. Selv om retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten ikke kan anses for retsregler, som Kommissionen under alle omstændigheder er forpligtet at overholde, fastsætter de dog vejledende regler for den praksis, der skal følges, og som Kommissionen ikke kan fravige i konkrete tilfælde uden at angive grunde, som er i overensstemmelse med princippet om ligebehandling. Det tilkommer således Retten inden for rammerne af legalitetskontrollen af bøder pålagt ved en kommissionsbeslutning at efterprøve, om Kommissionen har udøvet sin skønsebøjelse i henhold til den i retningslinjerne fastsatte metode, og, i det omfang den skulle fastslå, at Kommissionen har overskredet denne beføjelse, at efterprøve, om overskridelsen er berettiget og tilstrækkeligt retligt begrundet.

Kommissionens begrænsning af sin egen skønsebøjelse som følge af vedtagelsen af retningslinjer er ikke uforenelig med opretholdelsen af en væsentlig skønsmargin til Kommissionen. Retningslinjerne indeholder således forskellige fleksible omstændigheder, som giver Kommissionen mulighed for at udøve sit

skøn i overensstemmelse med, hvad der er fastsat i bestemmelserne i forordning nr. 17 og nr. 1/2003, således som disse bestemmelser er fortolket i retspraksis. På de områder, hvor Kommissionen har bibeholdt en skønsmargen, er legalitetskontrollen af disse bedømmelser derfor begrænset til, om der er tale om et åbenbart urigtigt skøn. Kommissionens skønsmargen og de grænser, den har fastsat herfor, er i øvrigt i princippet ikke til hinder for, at Fællesskabets retsinstanser udøver deres fulde prøvelsesret, og de kan ophæve, nedsætte eller forhøje den af Kommissionen pålagte bøde.

for at anmode om at blive omfattet af anvendelsen af denne meddelelse, uanset hvilke undersøgelsesforanstaltninger Kommissionen har foretaget. Det påhviler følgelig hver karteldeltager at beslutte, om og på hvilket tidspunkt den ønsker at påberåbe sig denne meddelelse.

(jf. præmis 129 og 130)

(jf. præmis 117-121)

4. Selv om meddelelsen om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager fra 1996 har skabt berettigede forventninger, som de virksomheder, der ønsker at underrette Kommissionen om eksistensen af et kartel, kan lægge til grund, kan disse forventninger alene vedrøre den måde, hvorpå deres bidrag bliver taget i betragtning af Kommissionen, når de først har tilkendegivet deres samarbejdsvilje. Det følger hverken af ordlyden af denne meddelelse eller af den indre logik af den fremgangsmåde, som den har indført, at Kommissionen er forpligtet til i løbet af den administrative procedure at oplyse de virksomheder, der ikke har tilkendegivet deres samarbejdsvilje, om de foranstaltninger, som den har gennemført i forbindelse med sin undersøgelse, eller om dennes udvikling. Alle karteldeltagerne har på ethvert tidspunkt under den administrative procedure mulighed

5. I forbindelse med fastsættelsen af bøder i forbindelse med tilsidesættelsen af konkurrenceretten er begrundelsespligten opfyldt, såfremt Kommissionen i sin beslutning giver oplysninger om de hensyn, der har givet grundlag for at bedømme overtrædelsens grovhed og dens varighed. Artikel 253 EF kan ikke fortolkes således, at den pålægger Kommissionen at forklare grunden til, at den for så vidt angår beregningen af bødens størrelse ikke har anvendt en hypotetisk fremgangsmåde frem for den, der faktisk anvendes i den endelige beslutning.

(jf. præmis 152 og 153)

6. En virksomhed, hvis ansvar er fastslået for så vidt angår flere led i et kartel,

bidrager faktisk i højere grad til dette kartels effektivitet og grovhed end en lovovertræder, der alene er involveret i et enkelt led i dette samme kartel. Den første virksomhed begår følgelig en grovere overtrædelse end den, der begås af den anden.

I henhold til princippet om individuelle straffe og personligt ansvar er Kommissionen ved vurderingen af hver lovovertræders forholdsmæssige andel i et kartel forpligtet til at tage hensyn til den omstændighed, at visse lovovertrædere i givet fald ikke kan holdes ansvarlige for dette kartels samlede elementer.

har deltaget i overtrædelsens samlede elementer.

Kommissionen har således ved udregningen af bøderne overtrådt ligebehandlingsprincippet ved at undlade at tage den omstændighed, at en virksomhed til forskel fra de øvrige karteldeltagere kun havde deltaget i et kartelement, i betragtning, idet den dermed har behandlet forskellige situationer ens, uden at en sådan behandling er objektivt begrundet.

(jf. præmis 162-164 og 166)

I forbindelse med anvendelsen af retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten skal denne vurdering nødvendigvis finde sted i forbindelse med fastsættelsen af det særlige udgangsbeløb, eftersom hensyntagen til de formildende omstændigheder alene gør det muligt at fastsætte bødens grundbeløb på grundlag af de fremgangsmåder, lovovertræderen har anvendt ved gennemførelsen af kartellet. En lovovertræder, der ikke kan holdes ansvarlig for visse led i dette kartel, kan imidlertid ikke have haft en rolle i gennemførelsen af nævnte elementer. Tilslidesættelsen af konkurrencereglerne er på grund af den begrænsede udstrækning af den overtrædelse, som lovovertræderen hævdes at have begået, mindre grov end den, der tilskrives de lovovertrædere, der

7. I forbindelse med bedømmelsen af grovheden ved tilsidesættelsen af de fællesskabsretlige konkurrenceregler kan Kommissionen ved fastsættelsen af udgangsbeløbet for bøden til en virksomhed tage hensyn til størrelsen af det berørte marked uden at være forpligtet hertil. Kommissionen kan herved tage det pågældende markeds omsætning i betragtning. Der er ikke nogen rimelig grund til, at denne omsætning beregnes ved at udelukke bestemte produktionsomkostninger. Der findes nemlig i alle erhvervsgrene omkostninger, der er knyttet til det endelige produkt, og som fabrikanten ikke har kontrol over, men som ikke desto mindre udgør et væsentligt element i dennes samlede aktiviteter, og som følgelig ikke kan udelukkes

fra omsætningen ved fastsættelsen af udgangsbetraget for bøden. Den omstændighed, at prisen for en råvare udgør en væsentlig del af den endelige pris på slutproduktet, eller at risikoen for svingningerne i prisen på en bestemt råvare er

langt større end for andre, anfægter ikke denne konklusion.

(jf. præmis 180, 182 og 183)